

Klasični jezici

plan i program učenja klasičnih jezika
u osnovnim školama u SR Hrvatskoj

CILJ

Ne izlazeći iz okvira opće koncepcije programa stranih jezika i specifičnih ciljeva navedenih u okviru programa modernih stranih jezika, potrebno je naglasiti da susret s klasičnim jezicima *omogućuje učeniku da ovlada vremenskom dimenzijom komunikacijskih procesa*. Kako se pri tom u prvom redu susreću s pisanim tekstom a ne sa živom riječi, jedan od bitnih ciljeva nastave mora biti prepoznavanje jezične organizacije teksta: idealno zamišljen program osposobio bi učenika, između ostalog, da na kraju sve tri faze u potpunosti *prepoznaje strukturu latinskog i grčkog teksta*, ako mu je njegov sadržaj razumljiv i ako na planu izraza nema odviše odstupanja od norme.

ZADACI

Uz zajedničke zadatke koji se ostvaruju učenjem stranih jezika, očigledno je da bi, za razliku od zadataka učenja modernih stranih jezika, trebalo da se u toku učenja stvori *model primaoca* u kojem na temelju uočenih sintagmatskih relacija izrastaju i paradigmatičke. To drugim riječima znači da se već od početka učenja klasičnih jezika učenik susreće s elementarnim oblicima originalnih tekstova i u njima prepoznaje jezičnu strukturu i sistem.

Dakako, uz ostvarivanje prethodnog zadatka nameće se potreba *uvođenja učenika u svijet antičke kulture i civilizacije* razumijevanjem izvanjezičnog konteksta predloženih originalnih tekstova.

I napokon, učenikov susret s metajezikom počinje, zbog specifičnih ciljeva učenja klasičnih jezika, od sama početka učenja i neprekidno se nadograđuje i dopunjuje u cjelovit sistem.

Latinski jezik

V. RAZRED

– Jezični sadržaji: glasovni sistem, akcent; pismo i pravopis; nominalni sistem, pridjevi i prilozi; lične, povratne prisvojne zamjenice; indikativi prezentske osnove; jednostavne rečenice, dijelovi rečenice, proširene rečenice; vrste nezavisnih rečenica.

– Izvanjezični sadržaji: latinski jezik; Rimljani, Rimljani kod nas; Grad Rim, osnutak grada, legende; forum, kuća i porodica, odijevanje, zanatstvo i industrija.

VI. RAZRED

– Jezični sadržaji: intonacija; ostale zamjenice, brojevi, prijedlozi; glagolski sistem, vremena i način nezavisno složene rečenice.

– Izvanjezični sadržaji: Italija; rimska povijest; trgovine, putovi, zemljoradnja, škola i učenje, terme, vile (Pompeji); mitologija – panteon. IV razdoblje.

VII. RAZRED

– Jezični sadržaji: element sintakse padeža; glagolske i rečenične konstrukcije; zavisno složene rečenice, upravni i neupravni govor; diskurs.

– Izvanjezični sadržaji: Republika, državne institucije; religija; zabava (cirk).

VIII. RAZRED

– Jezični sadržaji: jezični standard, normirana i nenormirana upotreba, književni jezik; stilovi, morfofostilistika, stilistika rečenice, red riječi, period.

– Izvanjezični sadržaji: književne vrste; Iliri, principat, vojska, teatar i predstava.

– Pisci: Cezar, Salustije, Ciceron, Svetonije.

Grčki jezik

VII. RAZRED

– Jezični sadržaji: glasovni sistem, akcent; pismo i pravopis, nominalni sistem, pridjevi i prilozi; lične i prisvojne zamjenice; brojevi; oblici prezentske glagolske osnove; jednostavne rečenice, dijelovi rečenice; proširene rečenice: nezavisno složene rečenice.

– Izvanjezični sadržaji: grčki jezik, Grci, Grci kod nas: organizacija polisa, kretsko-mikenska kultura, kuća i porodica, škola i učenje; legende i mitovi.

VIII. RAZRED

– Jezični sadržaji: glagolski sistem; ostale zamjenice; zavisno složene rečenice; glagolske i rečenične konstrukcije; diskurs.

– Izvanjezični sadržaji: klasična Grčka, Atena i Sparta; religija; umjetnost; teatar; vojska, kolonizacija.

OBJAŠNJENJE

Programi za latinski i grčki jezik koncipirani su tako da se u njima za pojedine faze i razrede navode s jedne strane oni *jezični sadržaji* (iz popisa jedinica i iz popisa o njihovu slaganju) koji se u određenom razdoblju osvještavaju kao dijelovi sistema, i to od sintagmatske osi prema paradigmatskoj, a s druge strane *izvanjezični sadržaji* koji pružaju uvid u različite komponente antičke civilizacije.

Pri navođenju *jezičnih struktura* treba naglasiti da je kod njih, zbog već uočenih specifičnosti klasičnih jezika (vremenska dimenzija komunikacije), već od najranijeg susreta s ovim jezicima naglasak stavljen na svjesno a ne *intuitivno prihvatanje jezičnih struktura*. Osim toga, kako je *literarni korpus* kao jedini originalni komunikacijski akt već goto-

vo od početka prisutan, i kako literatura predstavlja u ovom slučaju za nas jedan od bitnih elemenata upoznavanja civilizacije, klasični jezici pružaju mogućnost da se u njima zahvati, kao i u materinskom jeziku, čitav niz *semantičkih, sintaktičkih i stilističkih fenomena*.

U izvanjezičnim sadržajima, u kasnijim fazama, navedeni su i pisci čija bi djela sačinjavala okosnicu tekstova kao izvora i za jezičnu i za izvanjezičnu analizu. U ranijim fazama fragmenti tekstova moraju biti daleko kraći, pa je i broj pisaca veći i ne može biti sistematski poredan. Zato kasnije faze omogućuju *prenošenje težišta s gramatičke na stilističku i književno-teoretsku analizu teksta*.

I napokon, svi *izvanjezični sadržaji* uvijek su direktno povezani i s našom stvarnošću, bilo na taj način da su se ti aspekti civilizacije ostvarivali i na našem tlu i da su *dio naše povijesti* (pri tome treba polaziti od principa zavičajnosti i postupnosti) bilo tako da su ugrađeni u temelje evropske kulture i civilizacije uopće.

Civilizacijski kontekst klasičnih jezika mora biti prezentiran tako da s jedne strane otkrivaju *dijalektičku uraslost antičke prošlosti u našu sadašnjost*, a s druge strane da se u njima očitavaju *opće zakonitosti čovjekova mišljenja* i njegova društvenog života, što implicira i kritički odnos prema antici.

S obzirom na karakter učenja klasičnih jezika i na potrebu konstantnog ponavljanja jezičnih sadržaja preporuča se u toku godine kontinuirano praćenje i provjeravanje znanja (6–8 puta godišnje: školske zadaće, kontrolni radovi itd.)

ORGANIZACIJA NASTAVE KLASIČNIH JEZIKA

U skladu s odredbama Društvenog dogovora o učenju drugog stranog jezika u osnovnoj školi latinski se uči u V i VI razredu po 3 sata a u VII i VIII razredu po 2 puta tjedno u okviru fakultativne nastave. Izvanjezični sadržaji obrađuju se unutar slobodnih aktivnosti (npr. Grupa prijatelja antike i sl.) ili u obliku koji odgovara specifičnim uvjetima škole.

Nastavni program za klasične jezike rađen je tako da se program latinskog i grčkog jezika međusobno dopunjuju pa se preporuča da se od VII razreda uče zajedno oba klasična jezika. Učenici koji se u VII i VIII razredu opredijele za učenje grčkog jezika uče ga po 2 sata tjedno u okviru izborne nastave budući da u okviru fakultativne nastave već imaju od V razreda latinski jezik. Učenicima koji žele proširiti svoje poznavanje određenih nastavnih područja u nekom drugom izbornom programu treba omogućiti da osim klasičnih jezika upisu u i izborni program nekog drugog predmeta.

Za učenike koji klasične jezike počinju učiti od I razreda pripremnog stupnja usmjerenog obrazovanja, pa i za druge učenike početnike u usmjerenom obrazovanju, moguće je organizirati nastavu pojedinog klasičnog jezika (latinskog ili grčkog) u okviru obavezne, izborne ili fakultativne nastave zavisno o interesu učenika i potrebama određenog usmjerenja.

Napomena uredništva

Klasični jezici u 7. i 8. razredu uče se s istim brojem sati kao i prvi strani jezik (dakle sa po 3 sata tjedno latinskog i 3 sata tjedno grčkog jezika).